

Posudek bakalářské/magisterské diplomové práce

Student: Martin KLIMSZA

Obor: ČJ – D

**Název práce v českém jazyce: Jazyková stránka a kompoziční výstavba
závěrečné řeči prokurátora Josefa Urválka
v procesu protistátního spikleneckého centra**

**Název práce v anglickém jazyce: Linguistic and Compositional
Construction in the Closing Speech of
Prosecutor Josef Urválek in the Trial
of the Anti-State Conspiracy Centre**

Vedoucí práce: prof. PhDr. Martina Šmejkalová, Ph.D.

Oponent práce: PhDr. Pavel Sojka, Ph.D.

Typ posudku: oponent práce

1 - HODNOCENÍ OBSAHU PRÁCE

	Kritérium	Hodnocení (A-D)
1.1	Adekvátnost stanovených cílů a volba metodologie	B-C
1.2	Relativní úplnost zpracované sekundární literatury	B-C
1.3	Porozumění zdrojům a schopnost pracovat s nimi	B-C
1.4	Volba vhodné techniky zpracování materiálu a její zvládnutí	C-D
1.5	Interpretace výsledků	C-D
1.6	Struktura práce, vyváženost jednotlivých částí	C-D
1.7	Logičnost výkladu	C-D
1.8	Přínos práce, dosažení cílů a validita závěrů	C-D

Slovní komentář: V předložené práci si autor předsevzal analyzovat jazykovou stránku závěrečné řeči Josefa Urválka pronesené během procesu s tzv. protistátním spikleneckým centrem. Vzhledem k tomu, že celý audiozáznam z tohoto politického procesu byl objeven a zdigitalizován teprve nedávno, je volba tématu chvályhodná. Vlastní text práce však trpí četnými nedostatky, někdy i velmi zásadními.

V teoretické části se autor nejprve věnuje osobě Josefa Urválka (i když není jasné, proč tyto pasáže z teoretické části vyčlenil), dále nastiňuje dobový historický kontext, vysvětluje některé pojmy (kompozice, persvaze, manipulace, propaganda) a charakterizuje vybrané jazykové prostředky (hláskoslovné, tvaroslovné, lexikální, syntaktické).

K teoretické části mám následující připomínky:

1. Popis životní a profesní dráhy Josefa Urválka je velmi kusý (jedna strana textu). Ačkoli autor v Úvodu prohlašuje, že se pokusí „nastínit život prokurátora Urválka a momenty, které mohly vést k tomu, jakou měl dikci“ (s. 6), ve skutečnosti nic z toho v textu nenaplní. Vzhledem k tomu, že Urválek vystudoval reálné gymnázium, mohl a měl autor popsat, jak vypadala výuka českého jazyka v tomto typu školy (literatury by k tomu našel dostatek). Naprosto chybí popis jazykové situace za první republiky, tedy období, v němž Urválek získal veškeré formální vzdělání. Autor zároveň zcela pomíjí pozdější fázi Urválkova života, zejména dobu po roce 1968. Autor neodkazuje na bakalářskou práci Alžběty Vašákové *Život Josefa Urválka* (2018).

2. V pasáži od s. 17 do s. 26 charakterizuje autor dobové jazykové prostředky, které „mohou zvýšit přesvědčivost textu“ (s. 17). To je formulace dosti nejasná, neboť není zřejmé, zda autor nezaměňuje *přesvědčivost* a *příznakovost*. Například při popisu hláskové roviny se autor věnuje úženi *é* v *í*, aniž vysvětluje, jak to souvisí s onou „přesvědčivostí textu“. V popisu hláskové roviny, ale i roviny tvaroslovné autor pomíjí regionální původ Josefa Urválka, tedy ani teoreticky neuvažuje o tom, zda se v Urválkově projevu nemohly objevit rysy jihozápadočeské nářeční skupiny.

3. Konkurence slovotvorných sufixů *-an* a *-ák* (s. 21) náleží do slovotvorby, a nikoli do formálního tvarosloví.

4. Nejasné je tvrzení, že „manipulativní ráz mají inkluzivní plurál či imperativ druhé osoby...“ (s. 26). Formulace vyvolává dojem, že tyto jazykové prostředky jsou inherentně manipulativní.

V praktické části je nedostatků více. Obecně lze říci, že autor neprovádí „podrobnou analýzu“, jak na s. 27 tvrdí: buď pouze registruje konkrétní jazykové prostředky, ale nezamýšlí se nad jejich funkcí ve zkoumaném textu, nebo naopak jen identifikuje funkce textu, ale neuvádí, kterými jazykovými prostředky jsou realizovány. Slabinou je také členění výkladu: především pasáže věnované syntaktické a lexikální rovině měly být členěny podrobněji. Někdy také autor zařazuje do konkrétní jazykové roviny i prostředek/prostředky, který/které do ní nepatří.

Nyní uvedu některé konkrétní připomínky k praktické části práce:

1. Na s. 17 autor uvádí, že „se snažíme popsat prostředky obsahující prvky stylu a pragmatiky, které mohou ovlivnit neutrálnost sdělení“. Není však jasné, proč si za základ zvolil publikaci *Jazyk moderátorů Událostí, hlavního zpravodajského pořadu České televize* a zcela opomněl monografii M. Hirschové *Pragmatika v češtině*.

2. Analýze zvukové stránky Urválkova projevu věnuje autor jen necelé čtyři řádky (s. 28). Je nepochopitelné, proč se ani slovem nezmiňuje o suprasegmentální rovině.

3. Analýza morfologické roviny obsahuje výčet několika jazykových prostředků, které se v projevu vyskytují, ale až na výjimky zde chybí popis funkce. Je navíc otázka, zda užití tvarů 1pl opravdu slouží k navození kontaktu s posluchačem (s. 28) – soudím, že v Urválkově projevu je jejich funkce jiná. V případě komparativu/superlativu, opisného/zvratného pasiva autor pouze konstatuje jejich výskyt v textu (aniž však uvádí četnost výskytu), nad jejich funkcí se však nezamýšlí. Je také otázka, zda bylo smysluplné zmiňovat se o přechodnících – ty se v textu vyskytují jen příležitostně. Je také zvláštní, že autor vůbec neposuzuje zvolené prostředky z hlediska jejich stylové hodnoty, tedy například vůbec nepracuje s pojmem spisovnost.

4. Lexikální rovinu analyzuje autor na zhruba osmi stranách (s. 30–39), ale výklad nečlení na podkapitoly. Ani v tomto případě se nezamýšlí nad stylovou platností jednotlivých výrazů a zřejmě při psaní nenahlížel do PSJČ. Například hned na začátku (s. 30) vyjmenovává lexémy, jimiž Urválek označuje obžalované, aniž uvádí, že jde o výrazy negativně hodnotící a aniž poukazuje na stylové rozdíly mezi konkrétními lexémy (např. *ničemové, podvodníci, zaprodanci* vs. *kšeftaři, čachráři, sebranka*; totéž se týká i pasáže na s. 33, kde autor uvádí germanismy *kvartýrmajstr* a *flink*). V pasáži věnované metafoře (s. 31–33) autor vypisuje jednotlivé věty, někdy i souvětí, ale neoznačuje přesně, kde se v nich metafory nalézají. Stejný postup volí i u „propagandistických jazykových prostředků“ (což není dobré pojmenování, neboť naznačuje, že některé jazykové prostředky jsou inherentně propagandistické): cituje pasáže z Urválkova projevu, ale nepojmenovává ty jazykové prostředky, které tu slouží propagandistickému účelu.

5. Ani výklad o syntaktické rovině není podrobněji členěn, i když je dosti dlouhý (s. 39–53). Autor sem navíc zařazuje některé jevy, které do ní nepatří (hesla, gradace, hyperbola, řečnická otázka, zkratky). Navíc si nejsem jist, zda autor správně používá konkrétní termíny (*řečnická otázka, gradace, přímá řeč, intertextualita*).

6. Podkapitola Kompoziční výstavba (s. 53–54) je značně nekoherentní. Zdá se mi, že autor tu jen vybírá jednotlivosti, ale celkový obraz o kompoziční výstavbě Urválkova projevu nepodává. Možná by bylo pomohlo, kdyby si byl vzal na pomoc některou z četných příruček o rétorice (např. některý text J. Krause) a zkusil v Urválkově projevu najít rysy výstavby řečnického projevu.

2 – HODNOCENÍ FORMÁLNÍCH NÁLEŽITOSTÍ PRÁCE

	Kritérium	Hodnocení (A-D)
2.1	Adekvátnost horizontálního členění textu	C-D
2.2	Funkčnost odkazů a poznámkového aparátu	B
2.3	Dodržení citační normy	A
2.4	Dodržení stylové normy	B-C
2.5.	Dodržení morfologické normy a pravopisné kodifikace	B

Slovní komentář: Za největší formální problém práce považuji nedostatečné horizontální členění textu v praktické části (viz výše).

V práci se občas vyskytují překlepy a interpunkční nedostatky (opakovaně chybí čárka za vloženou vedlejší větou).

3 - SHRNUJÍCÍ KOMENTÁŘ HODNOTITELE

Předložená práce splňuje požadavky kladené na daný typ závěrečné kvalifikační práce v oboru *Český jazyk se zaměřením na vzdělávání*.

Práce je v souladu se zásadami citační etiky.

Práci doporučuji k obhajobě.

Slovní komentář: Úroveň práce je hraniční, neboť text obsahuje mnoho věcných, metodologických i kompozičních nedostatků. Práci lze tudíž přijmout jen při přesvědčivé obhajobě. Této skutečnosti přizpůsobuji i formulaci otázek a námětů pro obhajobu.

4 - OTÁZKY A NÁMĚTY PRO OBHAJOBU

4.1	Žádám autora, aby se vyjádřil ke všem čtyřem číslaným připomínkám týkajícím se <u>teoretické</u> části práce (část posudku 1 Hodnocení obsahu práce).
4.2	Žádám autora, aby se vyjádřil ke všem šesti číslaným připomínkám týkajícím se <u>praktické</u> části práce (část posudku 1 Hodnocení obsahu práce).

Datum: 12. 8. 2024

Podpis: